

Výskyt a první hnízdění jeřába popelavého (*Grus grus*) v přírodní rezervaci Baroch v roce 2006

Occurrence and first breeding of the Crane (Grus grus) in the Baroch nature reserve in 2006

Jiří Česák

Ráby 81, 533 52 Staré Hradiště

Úvod

Jeřáb popelavý (*Grus Grus*) obývá celou severní část palearktické Eurasie, izolovaná hnízdiště leží i jižněji v Evropě až po severní Středomoří. Původní rozšíření v Evropě se zřejmě až do poloviny 20. století stahovalo k severu, po roce 1960 se však vrací k jihu. Od roku 1981 jeřábi hnízdí opět v Anglii, od roku 1985 ve Francii. Ještě v letech 1970–1990 se celková početnost v Evropě snižovala, šíření a zvyšování početnosti na většině území se projevilo až v období 1990–2000. Současná celoevropská populace čítá necelých 110 000 párů (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006).

V České republice bylo první hnízdění prokázáno v roce 1989, kdy P. Kurka našel obsazené hnízdo na Českolipsku (LUMPE 2005). Od této doby u nás vzrůstá počet hnízdících párů. V letech 2001–2003 hnízdilo u nás již 14–29 párů (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Od roku 2001 jsou jeřábi pozorováni v Národní přírodní rezervaci Bohdanečský rybník a rybník Matka. V roce 2004 místní ornitologové usuzovali na možné hnízdění. Dne 9.5.2005 bylo na této lokalitě nalezeno hnízdo se dvěma vejci (BÁRTA 2006).

V tomto článku popisují první zahnízdění jeřába na rybníku Baroch. Rybník Baroch (50°05' N 15°46' E) o rozloze 27 ha se nachází 6 km severně od Pardubic ve čtverci 5960 mezinárodního síťového mapování organismů a nadmořské výšce 230 m. Je z velké části zarostlý rákosem a v menší míře orobincem. Lokalita přírodní rezervace Baroch je ze dvou třetin obklopena lesem (ČESÁK 2001).

Vlastní pozorování

První pozorování jeřábů popelavých připadlo na 13.4.1990, kdy jeden pták usedl na ondatří kupu uprostřed rybníka a začal provádět tanec s poskoky a hlasitým troubením. Podruhé zde byli zastíženi čtyři ptáci 18.4.1992, všichni prováděli svatební tance. V následujících letech byli jeřábi na lokalitě ještě několikrát pozorováni. Dne 25.4.1999 to byli 3 ex., 14. a 15.4.2000 jeden pták. Pokaždé se zdržovali na okolních polích. Z hnízdního období jsou pozorováni z 30.5.2003 a 27.7.2003, kdy se zdržovali dva ptáci v porostu rákosu v severní části rybníka.

V hnízdním roce 2006 jsem pár jeřábů popelavých poprvé pozoroval 2.4., kdy oba ptáci přilétli na rybník z pole východně od rybníka a usedli do rákosí v severní části rybníka. Do konce dubna byli oba ptáci opakovaně pozorováni při každé návštěvě lokality a vždy se chovali velmi hlučně. Od května se jejich hlasité chování ztišilo. Dne 6.5. jsem na jednom z ostrůvků uprostřed rybníka

nalezl hnízdo se dvěma vejci. Hnízdo bylo v řídkém porostu rákosu asi 15 m od hladiny. Hloubka vody u hnízda byla asi 30 cm. Hnízdo bylo postaveno výhradně ze stébel rákosu, bylo okrouhlého tvaru průměru 85 cm a výšce 8 až 9 cm. Hnízdní kotlinka byla 2 cm hluboká. Dvě vejce byla jednobarevně hnědá. Hnízdo s vejci jsem vyfotografoval (foto 2 v příloze) a místo rychle opustil. Z vyvýšené pozorovatelný na kraji rybníka jsem pozoroval, jak se budou jeřábi na hnízdo vracet. Po osmi minutách přilétli oba ptáci nad rybník, dvakrát zakroužili a zase odlétli na pole. Po dalších deseti minutách se opakovalo totéž a po následujících pěti minutách jeden z dospělců slétl k hnízdu.

Ve dnech 7. a 13.5. byl pozorován jen jeden z ptáků, jak zaletuje na ostůvek s hnízdem. Dne 10.6. vodili oba dospělí ptáci svá mláďata rákosím na okraji rybníka ve východní části lokality. Dne 18.6. procházeli dospělí ptáci rákosím na okraji rybníka, ale mláďata nebyla vidět, protože rákosí bylo již přes jeden metr vysoké. Podle chování dospělých ptáků se ale dalo usuzovat na jejich přítomnost. Další pozorování jen dospělých ptáků bylo 12.7. a 12. a 13.8. Dne 18.8. stáli oba dospělí ptáci s jedním vyspělým mládětem na okraji rybníka mimo rákosí a později byli všichni tři jeřábi pozorováni, jak létají nad rybníkem. Naposledy jsem všechny tři ptáky pozoroval následující den 19.8. při přeletěch z rybníka na pole a zpět.

Nejbližší hnízdiště jeřábů popelavých je vzdáleno jen 7 km v národní přírodní rezervaci Bohdanečský rybník a rybník Matka. Není jisté, zda jde o nový hnízdní pár v Pardubickém kraji, nebo zda jde o pár, který v roce 2005 vyhnízdil v již zmiňované rezervaci, neboť podle ústního sdělení M. Paclíka v roce 2006 na této lokalitě nehnízdil.

Souhrn

V roce 2006 poprvé zdárně vyhnízdil jeřáb popelavý (*Grus grus*) v Přírodní rezervaci Baroch na rybníku (okres Pardubice). Dne 6.5. bylo nalezeno hnízdo uprostřed rybníka v řídkém porostu rákosu obecného se dvěma vejci. Ve dnech 18. a 19.8. byli pozorováni oba dospělí ptáci s jedním vyspělým mládětem při přeletěch nad rybníkem.

Summary

During 2006, one pair of the Crane (Grus grus) successfully bred in the Baroch Nature reserve (eastern Bohemia, 50°05'N 15°46'E, altitude 230 m; 27 ha fishpond almost entirely overgrown by reeds). On the 6th May, I found the nest with two eggs in sparse reeds in the centre of the fishpond. On the August 18th and 19th, I observed both adult cranes with one flight-worthy young.

Literatura

- BÁRTA F. 2006: První doložené hnízdění jeřába popelavého (*Grus grus*) v novém tisíciletí v Pardubickém kraji. *Panurus* 15: 79–81.
- ČESÁK J. 2001: Ptactvo přírodní rezervace Baroch a jejího okolí. *Panurus* 11: 31–67.
- LUMPE P. 2005: Skupina pro výzkum a ochranu jeřába popelavého v ČR. *Zprávy ČSO* 60: 72–73.
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. *Aventinum, Praha*.